

Тулепова Гульмира Кайырбековнаның 6D120100 – «Ветеринариялық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынған «Ірі қара малы бруцеллезіне диагностикалық препарат үшін нано - платформа дайындау» тақырыбында орындалған диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің жазбаша

ШІКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	6D120100 – «Ветеринариялық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға үшін Тулепова Гульмира Кайырбековна орындаған диссертациялық жұмысы ғылымды дамытудың басым бағыттарына сәйкес келеді. Зерттеулер 2018-2020 жж. аралығында ҚР БҒМ 217 «Ғылымды дамыту» бюджеттік бағдарламасы, ғылыми жоба шеңберінде: «Ірі қара бруцеллезінен ҚР аумағын сауықтыру үшін ViroN-Brucella диагностикалық жиынтығын әзірлеу» тақырыбы бойынша орындалды. Мемлекеттік тіркеу № AP05135949.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Докторанттың орындаған ғылыми жұмысы ветеринария ғылымының дамуына үлес қосады. Алғаш рет арнайы әдіс негізінде бруцеллездің

			барлық үш вакциналық штамдарының (Rb19, Rb51, Rb82) беткейлік антигендеріне қарсы антиденелерді анықтау арқылы жылдам және анық дәл балау қоюды қамтамасыз ететін нано-платформа жасалды.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Докторанттың диссертациялық жұмысты өзі жазу деңгейі жоғары. Алдына қойылған міндеттерді толықтай орындап, нақты нәтижелерін көрсете білген.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	ҚР аумағында тіркелген диагностикалық жиынтықтар бруцеллезбен ауыратын ауруларды вакцинацияланған жануарлардан ажырата алмайды және жоғары ерекшелігі мен сезімталдығына ие емес. Нәтижесінде, ауруды ерте балау оның одан әрі таралуын болдырмау мақсатында ветеринария ғылымында әлемдік ғылыми-техникалық прогресстің жетістіктерін пайдаланып, вирус тәрізді бөлшектер платформасы негізінде бруцеллезге қарсы сенімді және сезімтал диагностикалық жиынтық құру мәселелері (VLP) өзекті болып қала береді.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	Диссертациялық жұмыстың мазмұны оның тақырыбын айқындайды.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	Ғылыми зерттеудің негізгі мақсаты ірі қара бруцеллезіне қарсы диагностикалық жиынтық

		1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	әзірлеу үшін бруцеллездік антигендерді өсімдіктерде дамытып платформа жасау. Осы мақсатқа жету үшін анықталған міндеттер, диссертация тақырыбына толығымен сәйкес келеді.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Диссертациялық жұмыстың «Кіріспе», «Әдебиеттерге шолу», «Өзіндік зерттеулер», «Зерттеу нәтижелерін бағалау және талдау», «Қорытынды», «Ұсыныстар» тараулары және оның бөлімдері бір-бірімен ұштасып, бір логикалық жүйеге жинақталып, өзара толық байланысқан және ғылыми еңбектің міндеттерін шешіп, мақсатына жетуге бағытталған.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Вирус тәрізді бөлшектерді (VLP) пайдаланып, ағымдағы диагностикалық жинақтарда жетіспейтін сезімталдық пен спецификалық қасиеттерге ие вирусқа қабілетті бөлшектерді (ВҚБ-VLP) дайындау жаңа шешім болып есептелінеді. Бұл жиынтық бруцеллезбен ауру жануарларды вакцинделген жануарлардан ажыратып балауға мүмкіндік береді. Ізденуші өзінің жұмыстарының нәтижелерін басқа зерттеушілердің жұмыстарында жарияланған деректерді салыстыра отырып сыни баға берген.
		5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) <u>жартылай жаңа (25-75% жаңа болып</u>	Диссертацияның нәтижелер мен қағидаттар толығымен жаңа. Диссертация жұмысын орындау барысында «Ауыл шаруашылығы жануарларының бруцеллезін диагностикалау және алдын алу үшін
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі		

		табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	бруцеллез антигенін алу тәсіліне №35533. патент алынған.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Диссертациялық жұмыс бойынша алынған нәтижелер қорытындылары толығымен жаңа болып табылады.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Бруцеллез әлемдегі ең көп таралған зооноздардың бірі ретінде мал шаруашылығына айтарлықтай экономикалық зиян келтіреді және үлкен әлеуметтік маңызы бар инфекция. Диссертацияны орындау барысында қабылданған технологиялық шешімдер толығымен жаңа және зерттеулер нәтижелерімен негізделген.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген /негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Диссертациялық жұмыстың негізгі қорытындылары нәтижелерімен, дәлелдемелермен ғылыми тұрғыда негізделген. Ғылыми-әдістемелік деңгейі жоғары.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді;	7.1 Ізденушінің диссертациялық жұмысының қағидаттары тиісті зерттеу нәтижелерімен дәлелденген, оны жарияланған жұмыстарынан көруге болады.

		3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ 7.3 Жаңа ма? 1) ия ; 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия ; 2) жоқ	7.2 Диссертациялық жұмыста тривиальдік элементтері жоқ. 7.3 Негізгі қорғалатын қағидалар жаңа болып табылады. 7.4 Қолдану деңгейі кең: 7.5 Қорғауға ұсынылған негізгі қағидалар жарияланған мақалаларда дәлелденген.
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия ; 2) жоқ 8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия ;	Ия. Методикалық тұрғыдан қарағанда алға қойылған мақсатқа жету үшін ізденуші әдістемелерді дұрыс таңдап алған және әрбір әдіске тиісті сілтемелер келтірілген. Демек, ғылыми нәтижелердің сенімділік дәрежесі сенімді деңгейде. Ия. Диссертациялық жұмыс компьютерлік технологияларды қолдана отырып, 13 кесте, 45 суретпен безендірілген. Деректер мен сандық мәліметтер қазіргі заманғы әдістерін пайдалана отырып өңделген.

		2) жоқ	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ	Ия. Диссертацияның қорытындылары өзара байланысқан және олар диагностикалық тәжірибелік зерттеулермен негізделген және дәлелденген.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Диссертациялық жұмыстағы берілген маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді, олар отандық, алыс және жақын шет елдік ғалымдардың ғылыми жұмыстарына сілтемелер жасау арқылы расталған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті /жеткіліксіз	Ізденуші диссертациялық жұмысында 147 ғылыми еңбектерді қолданған. Пайдаланған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия; 2) жоқ	Ия. Диссертациялық жұмыстың мазмұнында теориялық маңызы бар.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жоқ	Ия. Ізденуші жүргізген зерттеулер нәтижелері ауқымды, жұмыстың практикалық маңызы бар.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?	Диссертанттың құрастырған практикалық ұсыныстары толығымен жаңа болып табылады.

		1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Ізденушінің академиялық жазу сапасы - жоғары. Ғылыми зерттеу жұмыстары нәтижелерін баяндау диссертацияны ресімдеулің жалпы талаптарға сай келеді.
11	Диссертацияға ескертулер		Диссертация мәтінінде кейбір сәтсіз құрылған сөйлемдер мен сөз тіркестері, орфографикалық, грамматикалық қателер (16,29,41,69-беттер) және қазақшаға дұрыс аударылмаған терминдер кездеседі, мысалы: қысқартылған сөздер бөлімінде (5-бет) «Ашық оқу шеңбері» сөзі -(ОРС) деп қысқартылған, дұрысы - (АОШ) болса керек; «Плазмидтер – геномдық хромосомадан <i>фикалық</i> тұрғыдан бөлек...» -(10-бет) ; «құрамында балық пен <i>дрожжалар</i> гидролизаттары бар (17-бет) – дұрысы <i>ашытқы</i> гидролизаттары ; «...өрескел (R) штаммдар... (25-бет) – дұрысы бұдыр штаммдар; «...сезімталдығы 96-ден 100%-ге дейін, ал <i>ерекшелігі</i> - 93,8-ден 100%-ге дейін....» (25-бет), «...әдістер мен құралдардың сезімталдығы мен <i>арнайылығына</i> (18-бет), «...<i>арнайылығы</i> өте жоғары болғандықтан...» (19-бет) - бұл жерлердегі <i>ерекше</i> <i>лігі және арнайылығына</i> деген сөздердің (специфичность), дұрысы «телімділік» болуы керек; «Brucella биологиялық қауіпсіздіктің 3-ші

			деңгейіндегі организм ретінде жіктелетіндіктен ..(19-бет) - Brucella биологиялық қауіпсіздіктің 3-ші емес, 2-ші тобына жатады. Диссертациялық жұмыстың жазылуы мен безендірілуіндегі бұл көрсетілген кейбір, негізінен техникалық кемшіліктер оңай түзетілетін болғандықтан, олар орындалған жұмыстың жалпы құндылығын төмендетпейді.
12	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Докторанттың ғылыми мақалаларының тақырыбы, ғылыми деңгейі, мазмұны, құрылымы мен сапасы талаптарға тиісті сай келеді. Барлығы 8 ғылыми жұмыс жарияланды, оның ішінде 3 мақала ҚР ҒжБМ БҒБК ұсынған басылымдарда, 3 мақала халықаралық конференциялар материалдарында және 1 мақала Scopus компанияларының мәліметтер базасына кіретін журналда, 1 өнертабысқа патент алынды. Ғылыми мақалалардың деңгейі жоғары және оларда автор өзіндік көзқарасын көрсете білген.
13	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің		Тулєпова Гульмира Кайырбековнаның «Ірі қармалы бруцеллезіне диагностикалық препарат үшін нано - платформа дайындау» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы ҚР ҒжБМ Ғылым және

	28-тармағына сәйкес)		жоғары білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитетінің талаптарына сәйкес орындалған, толық аяқталған жұмыс және «Дәреже беру» қағидаларының 2-тармағында көрсетілген диссертациялық талаптарына толық сәйкес келеді және оның авторына 6D120100- «Ветеринариялық медицина» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге болады деп есептеймін.
--	----------------------	--	---

Ресми рецензент,

ҚР ДСМ «Қазақ ғылыми-зерттеу ветеринария институты» ЖШС,
бруцеллез зертханасының бас ғылыми қызметкері,
ветеринария ғылымдарының докторы, профессор:

Ә.Әбутәліп

Ә.Әбутәліптің қойған қолын растаймын:

«Қаз ҒЗВИ» ЖШС бас ғалым хатшысы, в.ғ.к

Ф.Е.Сембина

19.11.2024

